

2. Самойлова В. Що таке мотивація та як її розвинути: 5 ефективних способів. *gosta*. 18.03.2024. URL: <https://gosta.media/psycholohiya/sho-take-motivaciya-ta-yak-yiyi-rozvinuti-5-efektivnih-sposobiv/> (дата звернення 10.09.2024).

3. Стимулювання праці: сутність, структура і різновиди. 29.04.2012. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/29670/> (дата звернення 10.09.2024).

4. Панченко В. А. Комунікаційні процеси в ефективному управлінні персоналом. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2016. Вип. 30. С. 147–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2016_30_17 (дата звернення 10.09.2024).

5. Як ефективно впровадити систему мотивації для персоналу. *Агрокебети. Агроосвіта майбутнього*. URL: <https://blog.agrokebety.com/yak-efektyvno-vprovadyty-systemu-motyvatsiyi-dlya-personalu> (дата звернення 10.09.2024).

6. Трансформаційні процеси у суспільній та соціокультурній сферах України / О. М. Анісімова, Л. А. Ковальська, Г. П. Лукаш, О. В. Пригунов, О. С. Щербіна, Т. М. Яворська. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. 185 с.

7. Комунікаційна система. *Українська бібліотечна енциклопедія. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого*. 2014. URL: surl.li/gmgusd (дата звернення 25.09.2024).

8. Комунікаційна система. *Державні будівельні норми України*. 08.12.2016. URL: https://dbn.co.ua/blog/komu-nikacijna_sistema/2016-12-08-21038 (дата звернення 25.09.2024).

9. Босак А. О. Складові елементи системи комунікацій підприємства та їх характеристики. Львів: Національний університет «Львівська політехніка». 2006. С. 16–22.

УДК 001.89:[378.22:1]:[001.102+02+930.25]”2021/2024”

АНАЛІЗ ЗМІН У ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІНТЕРЕСАХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА З 2021 ДО 2024 РОКУ

Ю. В. Погоріла, О. М. Анісімова

Анотація. У дослідженні було подано інформацію про зміни у дослідницьких інтересах PhD. Здійснено огляд тематики дисертацій за період з 2021 до 2024 року. Визначено напрями для подальшого розвитку освіти третього ступеня науки зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Ключові слова: дисертація, PhD, 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Вступ. У науковій практиці є тенденція до розгляду найновіших досліджень, практичне застосування яких призведе до подальшого їх патентування й використання у соціумі. Загальна мета науково-дослідної роботи – відкриття нових шаблів науки шляхом окреслення практичної частини дослідження, підкріпленої: теоретичною базою; аналізом провідних наукових праць за суміжною тематикою, наприклад, авторства А. В. Яцишина, Н. В. Султанової, Н. М. Ткаченко; застосуванням критичного мислення науковця тощо.

Метою цього дослідження є аналіз змін у дослідницьких інтересах докторів філософії спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Без теорії неможливе виокремлення практичного складника, тому для глибокого аналізу змін у дослідницьких інтересах здобувачів третього рівня освіти цієї спеціальності необхідно прослідкувати розвиток їх бачення наукової проблематики у зв'язку з економічними, соціальними, законодавчими й зовнішньополітичними змінами в країні. Для проведення аналізу необхідно розглянути часовий проміжок із 2021 до 2024 року, оскільки цей період став періодом великих змін як у країні, так і в тенденціях наукових досліджень докторів філософії.

Виклад основного матеріалу. Етимологія поняття «доктор філософії» має латинське коріння: «Philosophiae» – філософія, «Doctor» – лікар, проте у контексті науки це словосполучення набуває іншого значення [1]. Сьогодні використовують англійський відповідник «Doctor of philosophy» – це науковий ступінь, який надає право займатися науковою та викладацькою діяльністю особі у закладах освіти III–IV рівнів акредитації. Поняття активно використовувалося в часи популяризації науки як такої, яка сприяє соціально-культурному та інтелектуальному піднесенню людини як особистості, збільшуючи її авторитет, матеріальне й соціальне становище. Перша згадка про появу ступеня доктора філософії датована XII століттям і була відкрита світу за допомогою рукописних згадок у святих писаннях католицької церкви. Найбільш популярними напрямками науки були медицина, право та теологія [2]. Згодом відбулися суттєві

зміни у науковій сфері, оскільки перелік напрямів було розширено й поділено на гуманітарний, технічний та природничий. Відбулася трансформація наукової діяльності, яка допомагає науковцям рухати науку вперед, за межі України.

З появою масштабних інтелектуальних гігантів, які зберігають не лише інформацію, а й історію народів, – бібліотек та архівів, виникла потреба у формуванні науково-дослідних інститутів та шкіл для підготовки аспірантів, кваліфікованих кадрів, які володіють знаннями не лише з бібліотечної та архівної справ, а також з економіки, інформаційних технологій, історії, філології тощо та вміють їх вправно застосовувати. Наприклад, в університеті міста Делі (Індія) вперше було видано диплом доктора філософії фахівцю з бібліотечної справи [3].

Варто допустити, що тематика дисертаційного дослідження приблизно ста років тому і зараз відрізняються, оскільки науково-технічний прогрес дав змогу зробити навчальну підготовку PhD більш мобільною, розширився перелік дисциплін, необхідних для викладацької діяльності. Сьогодні ступінь PhD зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа пропонує успішне кар'єрне зростання, оскільки знання, отриманні за чотири роки підготовки, пов'язані також з інформаційними технологіями, HR, управлінням, економікою тощо. У Європі більшість освітніх програм, які пропонують навчальні заклади, мають назву «Бібліотекознавство та інформаційна галузь / діяльність / технології». Це означає, що спектр наукових інтересів широкий як у Європі, так і в Україні, проте охоплює значну частину бібліотечної справи [4]. У дослідженнях PhD в Україні також простежується тенденція досліджувати бібліотечний складник, адже подальший розвиток бібліотечної справи більшою мірою залежить саме від наукового прогресу, написання науково-дослідних робіт, статей, монографій, посібників тощо. Також достатню кількість уваги приділяють інформаційному та архівному складникам, оскільки вони також потребують обговорення та є не менш важливими для становлення спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та галузі «Культура» загалом.

Відповідно до того, що PhD зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа в Україні також мають широкий спектр наукових інтересів, варто зазначити, що і тематика їх дисертацій охоплює багато сфер людської життєдіяльності та протягом певного періоду часу змінювалася. Розглянемо кількість дисертацій здобувачів наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа у період із 2021 до 2024 роки (рис. 1).

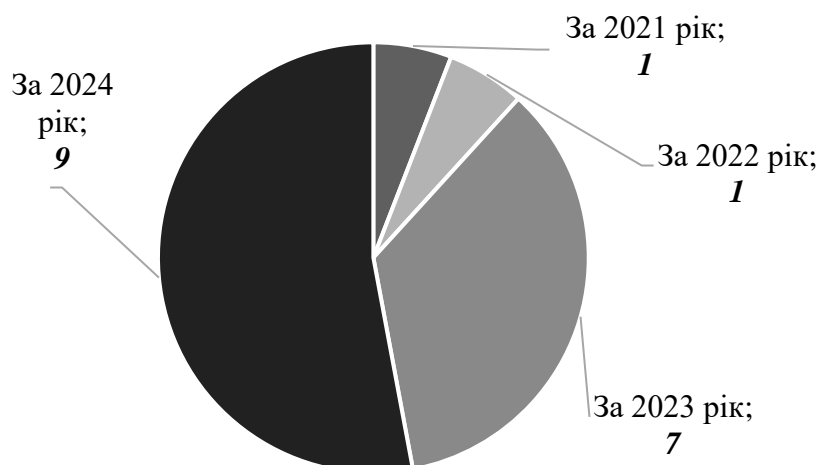

Рис. 1. Кількість захищених дисертацій у період з 2021 до 2024 року

У 2021 році одна дисертація була присвячена розвитку інформаційної діяльності, а у 2022 році – інформаційно-аналітичній діяльності у сфері дипломатії в умовах цифровізації. Отже, питання оцифрування на той час уже було представлено на арені української науки.

У 2023 році було написано сім дисертацій, з яких три присвячені оцифруванню фондів, дві – розвитку бібліотек, одна – розвитку службової документації, одна – архівній справі [5].

Зі врахуванням відкритих даних Єдиної державної електронної бази з питань освіти було проведено аналіз кількості здобувачів освіти, які вступили на навчання за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, та кількості здобувачів, які завершили термін підготовки та здійснили захист дисертацій (табл. 1). Інформацію подано за 2023 рік.

Таблиця 1

Кількість здобувачів, які вступили та захистили дисертації у 2023 році [4]

Форма підготовки	Кількість здобувачів, які вступили у 2023 році	Кількість здобувачів, які захистили дисертації у 2023 році
Денна	27	5
Заочна	14	2
Всього	41	7

Варто зауважити, що кількість докторів філософії, які вступили у 2019–2020 роках і здійснили захист у 2023 році, та кількість докторів філософії, які вступили у 2023 році, суттєво відрізняється, їх кількість зросла.

За період із 2019 до 2023 року інтерес до науки значно зріс, відповідно спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа поповниться новими дипломованими фахівцями, а коло дослідницьких інтересів збільшиться.

Кількість виконання дисертацій зросла і у 2024 році. Із дев'яти дисертаційних робіт дві перебувають у статусі «захист планується», тому можна зробити висновок, що тенденція до виконання досліджень постійно розвивається. Розвиваються також і тематики дисертацій.

У 2024 році стала популярною тема інформаційних технологій – дві дисертації, одна присвячена історичному аспекту розвитку архівної справи, одна – електронним бібліотекам, одна – інформаційно-аналітичним центрам, дві дисертації – документообігу в умовах цифровізації, одна – книгорозповсюдженню (захист планується), і ще одна – видавничій діяльності (захист планується). Варто зауважити, що бібліотечний складник у відсотковому відношенні тримає першість, а інформаційна діяльність і технології перебувають у стані розвитку [6].

Архівна справа є менш досліджуваною у полі зору науковців, оскільки потребує більшої уваги до практичного складника. Архів тісно пов'язаний із історією. Це кропітка робота, яка потребує багато витраченого часу на пошук документів. Для того, аби досліджувати питання архівної справи, необхідно мати додаткові знання з історії, аби брати за основу будь-який архівний документ, особливо той, який має культурне, історичне або державне значення. До того ж архівна справа тісно пов'язана з реставрацією документів та археологією, оскільки багато документальних підтверджень було знайдено шляхом пошуку їх у місцях поселень давніх народів. Тому, аби брати архівну справу за основу і написати дисертацію з високим показником унікальності, необхідно мати предмет дослідження, документ, який сьогодні або доволі важко знайти, або неможливо отримати через гриф «Таємно», а такі документи зберігаються в архівах та суворо охороняються установою або навіть законодавством України.

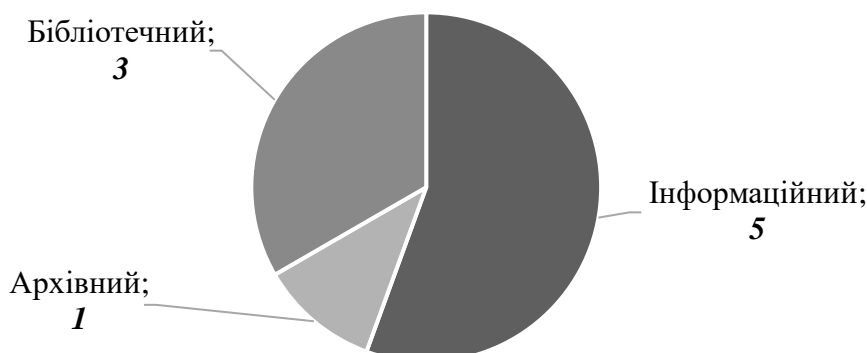

Рис. 2. Тематика дисертацій за 2024 році за складниками спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Три важливі складники спеціальності разом становлять потужну наукову систему, у якої є потенціал до розвитку.

Аналіз дисертаційних робіт із 2021 до 2024 року дав змогу помітити тенденцію серед науковців використовувати проблематику розвитку бібліотечної справи як одну з основних, оскільки переважна більшість молоді, розвиваючись разом із науково-технічним прогресом, частіше використовує інтернет у якості основного джерела інформації, нехтуючи відкритими інформаційними ресурсами, як-от бібліотеки та архіви. Сьогодні переважна більшість фондів бібліотек та архівів є оцифрованими, тому використовувати їх матеріали можливо й без фізичного відвідування цих установ. На сайтах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського або Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки можливо знайти видання, датовані 30-ми роками ХХ століття.

Також не менш важливим є дослідження інформаційного складника, який складається з використання ІТ, управління персоналом, документообігом тощо. Сьогодні це найбільш затребувана сфера, тому науковців турбує питання вдосконалення інформаційного наповнення освітніх програм онлайн-інструментами, хмарними технологіями, вебдизайном тощо. Тому бібліотечний та інформаційний складник вдало між собою конкурують, але й доповнюють один одного водночас.

Науковцям, які пишуть дисертації, тематика яких пов'язана не лише зі спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, необхідно користуватися фондами бібліотечних та архівних установ, адже саме вони забезпечують більшу частину докторів філософії перевіреною інформацією. Аспект достовірності інформації є доволі важливим для успішного захисту дисертацій, оскільки наукове дослідження обов'язково має бути унікальним та підкріпленим науковими публікаціями. З огляду на те, що з 2021 року Міністерство освіти і науки України ретельно перевіряє наявність наукових публікацій та виконання вимоги щодо дотримання академічної доброчесності за допомогою інформаційної системи Наqa, докторам філософії необхідно дбати про виконання цих вимог.

Система Наqa може анулювати подання закладу вищої освіти щодо проведення процедури захисту дисертації, якщо доктор філософії порушив вимоги хоча б одного із пунктів Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44 [7]. В Україні порядок проведення захисту та присудження ступеня PhD суворо регламентований, оскільки МОН дбає про те, аби розвиток науки загалом був чітко регламентованим та якісним.

Кожне дисертаційне дослідження науковців зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа є серйозним науковим вкладом у розвиток наукової діяльності, який допомагає бібліотечній, архівній та інформаційній діяльності розвиватися та прагнути до вдосконалення.

Висновки. Аналіз дослідницьких інтересів докторів філософії спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа показав, що є потенціал науково-дослідної роботи. Збільшилася кількість дисертаційних робіт, які розглядали інформаційний складник, він став фактично ключовим полем дослідження. Проте бібліотечний складник також залишається важливим, особливо в роботах іноземних PhD, які навчаються в Україні та роблять вагомий вклад у розвиток науки в Україні. Архівний складник є найменш досліджуваним, оскільки для виконання дисертації, пов'язаної з цією тематикою, необхідно мати додаткові теоретичні, і головне – практичні знання у відновленні документів, розуміти їх історичне значення та вміти правильно їх ідентифікувати, а також необхідне фінансування держави для проведення пошуку та відновлення архівних документів.

Abstract. The study provided information on changes in PhD research interests. A review of these topics for the period from 2021 to 2024 was carried out. The potential for the further development of third degree education in the specialty «Information, library and archival affairs» has been determined.

Keywords: dissertation, PhD, «Information, library and archival business».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. What Is a PhD Degree? URL: <https://www.onlineeducation.com/faqs/what-is-a-phd-degree> (дата звернення: 07.10.2024).
2. Who was the first PhD? URL: <https://www.calendar-uk.co.uk/frequently-asked-questions/who-was-the-first-phd> (дата звернення: 07.10.2024).
3. Which was the first university awarded PhD to a scholar from library science department in India? URL: <https://www.librarianshipstudies.com/2020/02/which-was-first-university-awarded-phd.html> (дата звернення: 07.10.2024).
4. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/opendata/> (дата звернення: 07.10.2024).
5. Інформаційна система NAQA.svg – подання повідомлень про утворення разових спеціалізованих вчених рад. URL: <https://svr.naqa.gov.ua/#/all-defenses> (дата звернення: 07.10.2024).
6. Best Doctorates in Library Science: Top PhD Programs, Career Paths, and Salaries. URL: <https://careerkarma.com/blog/phd-in-library-science/> (дата звернення: 07.10.2024).
7. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. Постанова Кабінету Міністрів № 44 від 12 січня 2022 року. Київ: КМУ, 2022. 22 с.
8. Lukash H., Prihunov O., Anisimova O. Effective Semantic Markers of Using Socio-Communication Technologies in Educational Activities. *CEUR Workshop Proceedings*. 2023, 3608. P. 81–90.

УДК 330.322:657.424.4/.2]:005.334:336.64

ДОВГОСТРОКОВІ ІНВЕСТИЦІЇ ЧИ КОРОТКОСТРОКОВІ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

В. С. Поліщук, Ю. С. Хмелівський

Анотація. Довгострокові та короткострокові інвестиції мають різні підходи та стратегії, які можуть вплинути на успіх або невдачу фінансових рішень інвестора. У цій роботі розглядаються переваги та ризики обох типів інвестицій, включно з важливістю диверсифікації портфеля та вибору інвестиційних стратегій відповідно до часового горизонту та рівня ризику. Дослідження підкреслює необхідність ретельного вибору цих підходів, беручи до уваги ринкові умови та довгострокові фінансові цілі. Проаналізовано міжнародні практики управління інвестиціями з погляду стабільності та прибутковості.

Ключові слова: довгострокові інвестиції, короткострокові інвестиції, диверсифікація портфеля, інвестиційний ризик, фінансові стратегії.

Вступ. У сучасному світі інвестиції є важливим засобом досягнення економічної стабільності та зростання капіталу. Інвестори можуть обирати між різними стратегіями відповідно до своїх фінансових цілей, часових горизонтів та вподобань щодо ризику. Найпоширенішими підходами є довгострокове та короткострокове інвестування. Кожен із цих підходів має свої переваги та ризики, які впливають на кінцевий результат і ефективність управління фінансовими активами. Ключовим елементом успішної інвестиційної стратегії є раціональний вибір між довгостроковими та короткостроковими інвестиціями з урахуванням поточних ринкових умов та фінансових цілей інвестора.

Метою роботи є аналіз переваг та ризиків довгострокових і короткострокових інвестицій, а також визначення факторів, що впливають на вибір. Важливим є показати, як правильне розуміння цих стратегій може допомогти інвесторам досягти фінансової стабільності та максимізувати прибутки, зокрема через диверсифікацію портфеля та оцінку ризиків.

Виклад основного матеріалу

Довгострокові інвестиції: стабільність і зростання

Довгострокові інвестиції охоплюють період вкладення капіталу від п'яти років і більше та зосереджені на поступовому зростанні активів. Такий підхід дає змогу інвесторам уникнути впливу короткострокових ринкових коливань та економічних криз. Основними активами для довгострокових інвестицій є акції великих компаній, облігації, нерухомість і пенсійні фонди. На рис. 1 і 2 наведено основні переваги і ризики довгострокових інвестицій.

Основною перевагою є вигода від складних відсотків тобто реінвестування прибутку (наприклад, дивідендів), яка дає змогу капіталу зростати в геометричній прогресії, оскільки прибуток накопичується з часом, а також вони менш чутливі до ринкових коливань. Довгостроковий підхід дає змогу «пережити» короткострокові кризи та рецесії.